

Szilárd alapokra építhet a hazai tenyésztés-szervezés

Komoly kihívás előtt áll a hazai tenyésztésszervezés, hiszen egyre élesebb versenyben kell helytállni a magyar tenyésztőszervezeteknek, ahol a tőkeerős, nemzetközi beágyazottsággal rendelkező versenytársak igyekeznek mind több ország állattenyésztésében a nemesítő munkát, a tenyészállat-előállítás irányítását a saját kezükbe venni – derült ki a „Tenyésztés-szervezés Magyarországon - múltunk és jövőnk” tudományos tanácskozáson. Az érdeklődést jól jelzi, hogy a 300 férőhelyes dísztermet zsúfolásig megtöltötték a résztvevők, akik között szép számban voltak tenyésztők, a tenyésztés-szervezésben résztvevő szakemberek, szakpolitikusok és újságírók.

A Magyar Tudományos Akadémia Állattenyésztési, Takarmányozási és Gyeptudományok Tudományos Bizottsága, a Magyar Állattenyésztők Szövetsége, valamint a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara által közösen, **Fazekas Sándor** fővédnökségével megrendezett tanácskozás a hazai tenyésztés-szervezés múltjának tükrében kereste a válaszokat azokra a kihívásokra, melyekkel az ágazatnak a közeljövőben elkerülhetetlenül szembe kell néznie. Bár a helyzet az elmúlt 25 évben nem volt ideálisnak nevezhető, a rendszerváltás óta mégis sikerült megteremteni azokat az erős alapokat, melyekre építkezni lehet, tudhattuk meg **Szabó Ferenc**től, az MTA Állatnemesítési, -tenyésztési, Takarmányozási és Gyeptudományok Tudományos Bizottságának elnökétől.

SIKEREK ÉS LEHETŐSÉGEK

„Az elmúlt 25 év egyértelműen a hazai tenyésztés-szervezés sikerének tekinthető. A tenyésztők áldozatos munkájának köszönhetően hazánk világszínvonalú genetikai alapokat mondhat magáénak, és a legkorszerűbb módszerek kerül-

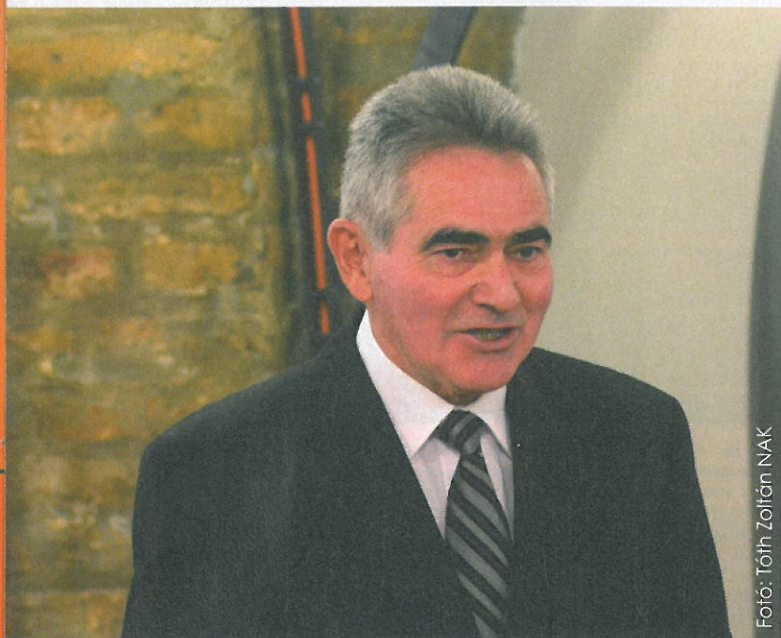
Fotó: Tóth Zoltán NAK

nek alkalmazásra.” – mondta. Azonban továbbra is fájó pont, hogy mindezt a potenciált közel sem minden esetben sikerül olyan mértékben az ágazat javára fordítani, mint amennyire szeretnénk. Adottságokat nem minden esetben sikerül kihasználni – tette hozzá **Szabó Ferenc**.

A szakmai alapok mellett szervezeti beágyazottság tekintetében is sikeresnek tekinthetők az elmúlt évtizedek. Mint azt **Németh Tamás**, az MTA Agrártudományok Osztályának elnöke elmondta, a magyar mezőgazdaság állami és szakmai szempontból jól összefogott, a piramis-jelleggel egymásra épülő szervezetek mindent átszövő hálózatát példás együttműködés jellemzi, melynek releváns bizottságain keresztül az MTA is tevékeny résztvevője, alakítója. „A közvetítői szerep mellett különösen sikeresnek mondhatóak az elmúlt évek gyakorlati jellegű kezdeményezései is, ilyen többek között az Agrárkamarával közösen megvalósított agrárszaktanácsadási rendszer.” A hasonló kooperációk szerepe ráadásul a jövőben csak fokozódni fog, **Németh Tamás** szerint a természeti erőforrások hatékonyabb kihasználása és védelme lesz a közeljövő egyik olyan területe, ami jellemzően azt a magas szintű szakmai, politikai és társadalmi együttműködést követeli meg, amelyhez az Akadémia biztosítani tudja a megfelelő hátteret.

TENYÉSZTÉSI SZUVERENITÁS

Magyarországon a tenyésztés-szervezésnek komoly hagyománya van. Hazánk az elsők között volt, ahol a tudatos

Fotó: Tóth Zoltán NAK

Fotó: Tóth Zoltán NAK

és szervezett állatnemesítés, a tenyésztési adatok gyűjtése, elemzése megkezdődött a XVIII. század végén – kezdte köszöntőjét **Fazekas Sándor** földművelésügyi miniszter. A rendezvény fővédnöke beszédében utalt a magyarországi tenyésztés-szervezés dicső múltjára, említést tett a világháborút követő államosításról, valamint a rendszerváltás utáni újjászervezésről. **Fazekas Sándor** kiemelte: az új kori tenyésztés-szervezési rendszer az ezredfordulóra kialakul, ugyanakkor nem tudott olyan mértékben megerősödni, mint a nyugat-európai versenytársaik, amelyek hosszú évtizedes vagy évszázados töretlen fejlődésen vannak túl. A miniszter rávilágított, hogy az élelmiszer-előállításért és a piacokért a világban ádáz küzdelmet vívnak egymással országok, illetve multinacionális vállalatok. Az állatiermék-előállításban egyre nagyobb befolyása van a profit érdekelt tenyésztő vállalkozásoknak, amelyek az általuk előállított, nemesített genetika végfelhasználójaként tekintenek Magyarországra is. „A következő évtized arról is fog szólni, hogy sikerül-e megtalálni a helyét a magyar tenyészállat előállítóknak ebben a folyamatosan élesedő versenyben, meg tudjuk-e őrizni tenyésztési szuverenitásunkat, az áru-termelést mekkora arányban tudjuk saját magunk által nemesített tenyészállatokkal biztosítani, el tudjuk-e látni a lakosságot és a külpiacokat minőségi magyar állati termékekkel.” – mutatott rá a jövő legfontosabb kihívásaira **Fazekas Sándor**. Ezért is tekinti a szaktárca kiemelten fontos feladatnak az állattenyésztés támogatását, gazdálkodási feltételeinek javítását – zárta beszédét a miniszter.

NEMZETI ÉRDEKEK

A nemzetközi körülményekre hívta fel a figyelmet **Győrffy Balázs**, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara elnöke, aki szerint a globalizálódás igénye uniós szinten is igen felkapott téma. A hazai állattenyésztés érdekeivel azonban tökéletesen ellen-

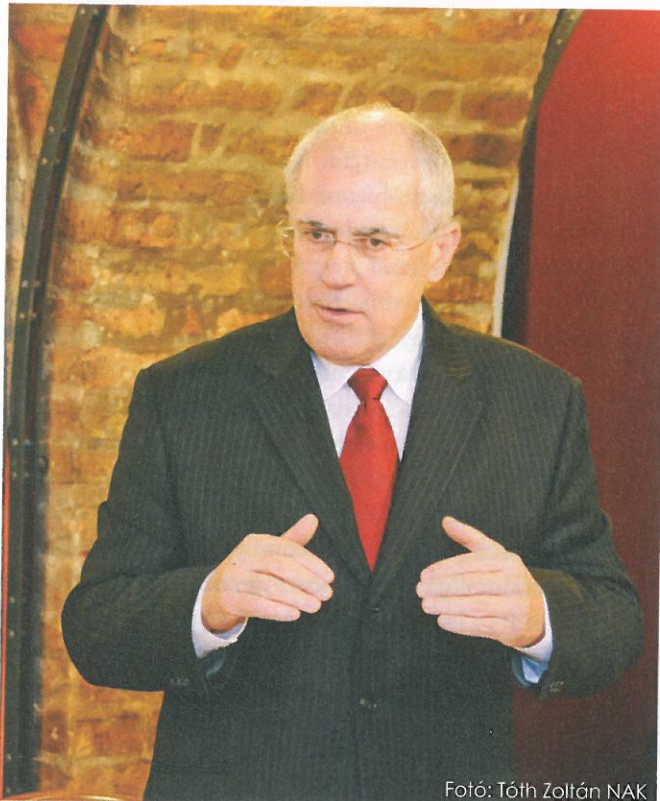
tétesek azok a törekvések, melyek tőkeerős cégek kezébe helyeznék lényegében a teljes ágazatot. „Jelenleg egy hosszúú nyúló tervezési folyamat elején járunk, melyben minden ország igyekszik a saját érdekeit érvényesíteni. A tárgyalási pozícióink kifejezetten erősek, bízunk benne, hogy sikerül tovább erősíteni azokat.” Hozzátette, ehhez nélkülözhetetlen az ágazat hazai megerősítése, melynek kiváló első lépése volt a sertésáfa csökkentése, aminek kedvező hatását a tenyésztők és árutertermelők is érzékelik. „Nem szabad azonban itt megállni, a sertés mellett a többi gazdasági állatfajnál is égető szükség lenne hasonló intézkedésekre, hiszen az áfa kikerülésével, vagy annak elcsalásával behozhatatlan versenyelőnyre tesznek szert egyesek, teljesen ellehetetlenítve a legálisan működő vállalkozásokat.” **Győrffy Balázs** beszámolója szerint az Agrárkamarában kiemelt kérdés a leginkább fenyegetett ágazatok helyzetének ilyen úton való rendezése, jelenleg is külön munkacsoport dolgozik azon, hogy rövid időn belül konkrét és átfogó javaslatcsomagot tudjanak a kormány elé tenni. „Bízom benne, hogy közös erőfeszítéssel ezt sikerre lehet vinni.”

Fotó: Tóth Zoltán NAK

JÓ ESÉLYEK

Fekete Balázs, a Magyar Állattenyésztők Szövetségének (MÁSZ) elnöke a közelmúlt eredményeire hívta fel a figyelmet. Elmondása szerint Magyarországon ugyan talán sosem volt olyan csekély az állatállomány, mint az elmúlt években, ám a legfrissebb KSH adatok már jól mutatják a nemrégiben bevezetett sertésáfa-csökkentés áldásos hatásait. Hozzátette, a minimális javulás ugyan még nem a tényleges gyarapodást,

Fotó: Tóth Zoltán NAK

sokkal inkább az eddigi fekete-, ill. szürke sertésállomány „kifehéredését” jelenti, azonban ez már önmagában is fontos és folytatandó eredmény a látszólag kevésbé fontos fajták esetében is. Az ágazat előtt álló esélyről szólva hangsúlyozta, Magyarországon megtalálható szinte valamennyi olyan fajta, amelyekkel a világban más tenyésztők dolgoznak, sőt, egyes esetekben talán túl sok is. „Kevesebb fajtával lényegesen jobb eredményeket lehetne elérni, ennek megvalósításához azonban célirányos nemzeti tenyésztési programokkal és hatékony marketinggel, sikeresen lehetne felvenni a versenyt akár a tőkeerős, globális tenyésztővállalkozásokkal is.” Hozzátette, az ágazat önmagában erre nem lesz képes, még ilyen magas szinten képzett szakemberekkel sem, hiszen az profitérdekelt globális vállalatokkal szemben itthon társadalmi formában működnek a tenyésztőszervezetek.

MÚLT, JELEN, JÖVŐ

A rendezvény nyitóelőadásában **Fésüs László** és **Wagenhoffer Zsombor** a hazai tenyésztésszervezés történelmi áttekintésével és a jövőre vonatkozó javaslatokkal igyekeztek perspektívába helyezni a tanácskozást. Mint az jól ismert tény, Magyarország az elsők között volt a tudományos alapokra helyezett, szervezett állattenyésztés megvalósításában. Az ágazat időszámítását a Mezőhegyesi Ménes 1784-es alapításától lehet kezdeni. Gróf Széchenyi István áldozatos munkájára volt szükség ahhoz, hogy elinduljon a magyar állattenyésztés világszínvonalra történő felzárkóztatása. A legfontosabb mérföldkövek is az ő nevéhez fűződnek, így az Állattenyésztők Társaságának 1830-as megalapítása, illetve az Országos Magyar Gazdasági Egylet létrehozása 1835-ben. Az Országos Törzskönyvelő Bizottság 1885-ös alapításával lényegében lezárult az a folyamat, amivel sikerült megteremteni a modern tenyésztésszervezés alapjait, aminek köszönhetően az ágazat egészen a huszadik század kö-

zepéig virágzott. Az első törést a mindenre kiterjedő központosítás hozta magával 1948-ban, ám ennek ellenére a hetvenes években is figyelemre méltó fejlődést sikerült megvalósítani, a nyolcvanas években azonban elfogyott a lendület.

A rendszerváltás felemás állapotokat eredményezett: egyfelől megindult az ágazat társadalmi alapokon történő újjászerveződése, 1995-ig sorra jönnek létre a fajtatenyésztő szervezetek, életbe lép az Állattenyésztési törvény, létrejön az Állattenyésztési Alap és megalapítják a Magyar Állattenyésztők Szövetségét. Az elkövetkezendő években sikerül kialakítani az újkori tenyésztés-szervezési rendszert, azonban az infrastruktúra, a tőke, és az állami támogatás hiánya meglehetősen szűkre szabja az ágazat mozgásterét, gyakorlatilag esély sincs annak megerősödésére, a nemzetközi versenyképesség pedig még távolabbinak tűnik, ráadásul látszólag semmi nem szabhat gátat a piaci szereplők polarizálódásának.

A 2010-es kormányváltás következtében felértékelődött a nemzeti alapokon történő állattenyésztés jelentősége, ugyanakkor az ágazatra leselkedő veszélyek is előtérbe kerültek. Az EU Bizottsága 2014-ben az állattenyésztést liberalizáló, a tenyésztés-szervezés több elemét a Bizottság hatáskörébe utaló rendeletet készített elő, ami alapjaiban sérti a tagállamok, így a magyarok nemzeti érdekekeit is, ennek letörése a hazai agrárdiplomácia előtt álló egyik legnagyobb feladat. Ugyanakkor az új Unió költségvetési ciklus a magyar kormányzati szándékkal kiegészülve egyedülálló lehetőségeket teremt, ezek kihasználásához azonban az értéknövelő fejlesztések támogatására, az ágazat jövedelmezőségének javítására van szükség, csak ez teremtheti meg a valóban sikeres újkori magyar állattenyésztést.

PARTNER AZ ÁLLAM

Feldman Zsolt agrárgazdaságért felelős helyettes államtitkár átfogó tájékoztatást adott az állami szerepvállalás lehetőségeiről és alapvető céljairól. Kiemelte az 1993-as Állattenyésztési

Fotó: Tóth Zoltán NAK

törvény jelentőségét, mely három pillérre helyezte a hazai tenyésztés-szervezést, megteremtve a tevékenység társadalmasításának lehetőségét. A szakma élt is ezzel, az elmúlt két évtizedben mintegy 100 elismert tenyésztőszervezet alakult, mely 200-at meghaladó számú nemzetközi és hazai fajta törzskönyvezését végzi, emellett pedig az állam a jogalkotás és a hatósági oldalon jelentkező feladatok mentén, a rendelkezésre álló támogatási források meghatározásával és elosztásával veszi ki részét a munkából. Ugyancsak hangsúlyos állami feladat az úgynevezett védett őshonos és veszélyeztetett állatfajták megőrzése, mivel ezek meg nem újuló erőforrásoknak minősülnek, fenntartásuk pedig alapvető nemzetgazdasági érdek.

Ez utóbbi kötelezettség annál is hangsúlyosabb, mivel az EU szabályozása erre nem terjed ki, mint ahogy az élelmiszezbiztonságról sem rendelkezik uniós jogszabály, kizárólag az áruk és erőforrások szabad áramlásának megvalósítását szorgalmazza a közösségi alapelvek. Legalábbis eddig így volt. A megújuló Közös Agrárpolitikában már megjelent a genetikai sokszínűség védelmének igénye is, ami egyelőre ellentmondásos, és mindenképpen feloldandó helyzetet teremt. Ettől függetlenül az új KAP mindenképpen új lehetőségeket is jelent a hazai tenyésztés-szervezésnek, és hangsúlyosabb állami szerepvállalást tesz szükségessé, különösen ami a biodiverzitást és a globális versenyképesség megteremtését, biztosítását illeti. Ez elsősorban két területen, a megfelelő jogszabályi háttér kialakításán keresztül, illetve a fejlesztésekhez szükséges források egy részének nemzeti és EU társfinanszírozott támogatások formájában történő biztosításában jelentkezik majd.

A HOLLAND PÉLDA

Jos Buiting meghívott előadó a holland holstein-fríz fajta tenyésztés-szervezésének bemutatásán keresztül igyekezett rávilágítani, miként működik a globális piaci környezetben versenyképesen egy társadalmi alapokon szerveződött, azonban ma már tenyésztési vállalkozásként működő szerveződés.

A különböző országokban jelentős eltérések figyelhetők meg a szakmai szervezetek szerepvállalásában, szervezeti szintjében, illetve a nyújtott szolgáltatások minőségében és mennyiségében. Ebben a legalacsonyabb fokot a törzskönyvezést, küllemi bírálatokat végző szervezetek jelentik, míg a legmagasabb szinten tevékenykedő szervezetek, így a holland CRV is a saját országa tenyésztőinek kiszol-

Fotó: Tóth Zoltán NAK

gálásán túl akár több kontinensre kiterjedően fejti ki tevékenységét. A magas szintű szervezethez már csak azért is alapvető igény, mert a globális piacon jelentkező lehetőségeket másképp lehetetlen megragadni. A tej világpiacán éves szinten mintegy 20 millió tonnás, Új-Zéland teljes tejtermelésének megfelelő keresletnövekedés figyelhető meg, ami elképesztő méretű, folyamatosan fejlődő piacot jelent, de ezzel a lehetőséggel csak az erős gazdasági háttérrel és fejlett technológiával rendelkező tejtermelők kerülhetnek ki győztesen, hiszen a verseny roppant éles.

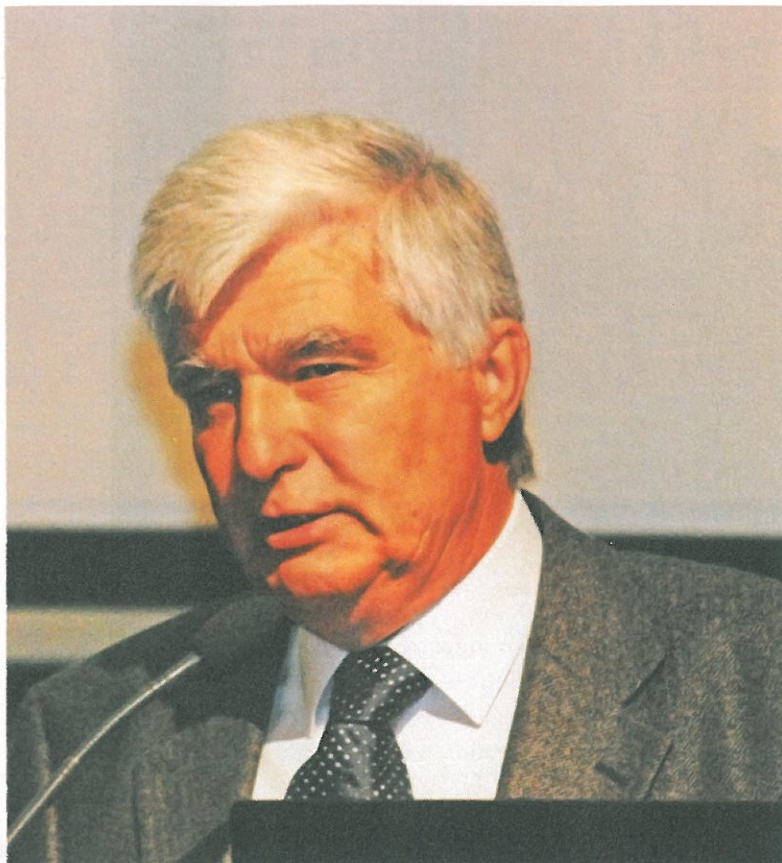
Ugyancsak a szervezethez fokozását teszik szükségessé az alábbi trendek: a gazdaságok mérete növekszik, az üzemek irányítása egyre komplexebbé válik, az alkalmazott technológia folyamatos fejlődésével párhuzamosan a társadalmi elvárások is egyre szigorodnak. Mindezek következtében a tenyészcélok folyamatos újragondolása, a rendelkezésre álló eszközök folyamatos fejlesztése, a hatékonyság további növelése válik szükségessé.

HAZAI EREDMÉNYEK

Mihók Sándor a MÁSz társelnöke, a rendezvény záró előadásában, a tenyésztőszervezetek által az elmúlt negyed században elvégzett szakmai munkát igyekezett bemutatni. A tenyésztés-szervezés társadalmi alapokra helyeződésével olyan civil szféra jelent meg, ami az állami apparátushoz képest sokkal jobban érzékelt a napi problémákat, szakmai beágyazottságának köszönhetően pedig működőképes megoldási javaslatokkal tudtak szolgálni. Gyökeresen átalakult azonban az elvégzendő munka jellege, sokszínűbb gondolkodás, nagyobb szakmai felkészültség vált szükségessé, miközben a nemzetközi piacokon egyre fokozottabban érvényesültek

a tőkeerős szervezetek jelentette konkurencia, ami a mai napig fennáll. Mindezek tudatában az elmúlt 25 év a hazai tenyésztés-szervezés siker-történetének fogható fel. A tenyésztőknek a fent

részletezett korlátok között többé-kevésbe sikerült alkalmazkodniuk a társadalmi alapokra helyeződés és az EU csatlakozás következtében megváltozott körülményekhez.

A **lótenyésztésben** sikerült úrrá lenni a mennyiségi és minőségi válságon, sikerült pontosan megismerni a rendelkezésre álló genetikai anyag minőségét, új életre keltetni kihalás szélére sodródott fajtákat, vonalakat, megóvni a ritka genotí-

pusokat, illetve a legmodernebb tenyésztési eljárásokat meghonosítani. Az új használati módokba (sport és hobbi célú lóhasználat) történő beillesztés teljes körű sikeréhez elengedhetetlen a rendelkezésre álló források bővítése.

A **sertésenyésztés** hatalmas esély előtt áll, ehhez azonban mindenképp szükséges, hogy a tenyésztők szakmai támogatásával, az árutermelők szoros együttműködése mellett sikerüljön megteremteni és végrehajtani azt a nemzeti sertésprogramot, ami a hazai fajtákra alapozva piacos, kiváló minőségű hízóalapanyag előállítását teszi lehetővé.

A **szarvasmarha-tenyésztést** illetően a magyar tarka nemesítést sikerült új alapokra helyezni a Kettőshasznú Tenyészérték Index (KTI) majd a Hús Tenyészérték Index (HTI) bevezetésével. Ezek segítségével valósul meg a tenyészcél, azaz egy olyan kimagasló reprodukcióval, hosszú hasznos élettartammal rendelkező, stabil fajta nemesítése, amely nem csak koncentrált tejtermelésű, de kimagasló hústermelő képességet is magáénak mondhat. A holstein-frízre való fajtaváltás szintén az elmúlt 25 év sikertörténete, az elképesztő mértékű erőforrásokat mozgósító munka szinte egyik napról a másikra ment végbe. A nemesítés eredményeképpen olyan fajtát sikerül létrehozni, ami üzemmérettől függetlenül, bármilyen tartási rendszerben magas színvonalú tej-, tejszír- és tejfehérje termelésre alkalmas, termékeny és relatíve hosszú élettartamú. A sikert jól mutatja a Holstein-fríz Tenyésztők Egyesületének taglétszáma, mely az alapító 21 tenyésztőről száma 500-at is meghaladó mennyiségre nőtt.

A Magyar Juh- és Kecsketenyésztő Szövetség (MJKSZ) 1991-től végzi a törzskönyvezési, teljesítményvizsgálati tevékenységet a hazai **juhajták** tenyésztésében, 1995-től elismert tenyésztőszervezetként. Az alapító 55 tagság je-

lentősen bővült az elmúlt több mint 20 évben, hiszen ma közel 2100 (ebből 277 törzstenyésztő) tagja van a szövetségnek. A szervezet által nyilvántartott 24 juh és 6 kecskefajta között meghatározó szerepe az alábbiaknak van: magyar merinó, német húsmarinó, ile de france, suffolk és német feketefeju. Ezen fajták termelési paraméterei mérhetően javultak 1990 óta, kivéve a magyar merinó reprodukciós teljesítményét. Az MJKSZ a törzskönyvelési és teljesítményvizsgálati alaptevékenysége mellett széleskörű szolgáltatást nyújt a juhtartóknak, amelyek egy részét jogszabályi előírások miatt (pl. jelölés, nyilvántartás, egyedleltár készítés) kell a juhászoknak igénybe venni.

Buzás Gábor

Fotó: Tóth Zoltán NAK